

Izvješće o matičnoj djelatnosti Arheološkog muzeja u Zagrebu

Voditelj matične djelatnosti: Ivan Mirnik, muzejski savjetnik

- Dana 12. - 13. travnja 2010., na poziv Dubrovačkih muzeja, Dubrovnik su posjetili Želimir Laszlo (MDC) i Ivan Mirnik, matičar za arheološke muzeje, u svezi sa selidbom materijala iz sadašnjeg izložbenog prostora i depoa Arheološkog muzeja u tvrđavi Revelin. Ujedno je obiđena i tvrđava Imperijal na Srđu, kao i magazin u Općoj bolnici sv. Vlaha na Lapadu, kamo je sadašnja gradska uprava preselila Arheološki muzej. Ponovno je napomenuto da je svaka selidba muzejskog materijala, a napose tako osjetljivog, kao što je arheološki, vrlo opasna zbog mogućnosti oštećivanja. Isto tako nije dobro ni preporučljivo muzejske čuvaonice udaljavati od samoga muzeja, njegove uprave, odnosno od stalnog postava i laboratorija i radionice.

Dana 13. travnja 2010. održan je sastanak u Kneževu dvoru, kojem su bili nazočni Pavica Vilać, ravnateljica Dubrovačkih muzeja, Vedrana Gjukić-Bender, voditeljica Kulturno-povijesnog muzeja i predsjednica Stručnog vijeća Dubrovačkih muzeja, Romana Menalo, Vesna Delić-Gozze, ravnateljica Doma Marina Držića i predsjednica muzejskog Upravnog vijeća, Ana Hilje, pročelnica za kulturu Grada Dubrovnika te Ana Žuvela iz Ureda gradonačelnika. Nazočnima su Ž. Laszlo i I. Mirnik iznijeli svoje stavove o gore navedenim pitanjima.

Stručnjaci su također posjetili arheološko nalazište ispod Minčete, iznad Franjevačkog samostana. Ovdje su na otvorenom prostoru obavljena iskopavanja (koja je vodio dr. sc. Željko Peković, arhitekt i vlasnik tvrtke "Omega Engineering"). Otkriveni su iznimno zanimljivi i vrijedni srednjovjekovni metalurški pogoni (15. st.?), a sve je nedavno pokriveno armiranobetonskom pločom na stupovima.

- Numizmatički odjel

Dovršeno je s uređivanjem uvodnih tekstova rukopisa Numizmatičkog rječnika - priručnika (autori: Antun Bauer, Kamilo Dočkal, Vladimir Liščić, Günther Probszt-Ohstorff, Ivan Rengjeo, Bartol Zmajčić):

Sadržaj:

Vladimir Liščić: Barbari - 14 str.;

Bartol Zmajčić: Grčki novac - 32 str.;

Kamilo Dočkal: Novac stare Makedonije - 43 str.;

Günther Probszt: Razvoj kovanja novca u srednjem i novom vijeku - 75 str.;

Ivan Rengjeo: Kovanje novca u južnoslavenskim zemljama i u Turskoj - 21 str.;

Izbor iz najvažnije literature - 4 str.

Za svaki uvodni tekst pridodana je najnovija numizmatička literatura. Prepisan je i dio rječnika s 416 stranica i 1.192 natuknica, a uređene su natuknice od slova A do F.

- Projekt usklađivanja djelatnosti konzervatorsko-restauratorskih radionica sa suvremenim europskim standardima

Dosad je proveden nadzor djelatnosti radionica kao i zaštite arheološke građe u sljedećim muzejima: Muzeju Brodskog Posavlja, Gradskom muzeju Vinkovci, Gradskom muzeju Vukovar, Muzeju Slavonije Osijek, Arheološkom muzeju Osijek te Dubrovačkim muzejima – Arheološkom muzeju. Izvješće voditelja projekta o dobivenim rezultatima priloženo je u nastavku.

Privremeno izvješće o 1. fazi projekta usklađivanja djelatnosti radionica sa suvremenim europskim standardima te nadzora zaštite arheološke građe

Temeljem Pravilnika o načinu i mjerilima za povezivanje u Sustav muzeja Republike Hrvatske članak 7., Arheološki muzej u Zagrebu kao matični muzej 1. razine za arheološke muzeje, dužan je provesti redoviti godišnji stručni nadzor nad zaštitom arheološke muzejske građe.

Prva faza projekta odnosi se na analizu stupnja opremljenosti i educiranosti stručnog osoblja u muzejskim radionicama kao i stanja u prostorima za čuvanje arheološke građe. Kako se u većem dijelu radi o kompleksnim muzejima, važno je napomenuti da se istraživanje odnosi isključivo na arheološku građu odnosno njezinu zaštitu i obradu.

Dosad je proveden nadzor djelatnosti radionica kao i zaštite arheološke građe u sljedećim muzejima:

- Muzej Brodskog Posavlja
- Gradski muzej Vinkovci
- Gradski muzej Vukovar
- Muzej Slavonije Osijek
- Arheološki muzej Osijek
- Dubrovački muzeji – Arheološki muzej
- Arheološki muzej Zadar
- Muzej antičkog stakla
- Gradski muzej Drniš
- Gradski muzej Šibenik
- Arheološki muzej Split
- Muzej hrvatskih arheoloških spomenika
- Hrvatski pomorski muzej Split
- Muzej grada Splita
- Muzej grada Kaštela
- Arheološki muzej Istre
- Muzej grada Umaga

Analiza uvjeta čuvanja građe u izložbenim prostorima

Od spomenutih muzeja Gradski muzej Vukovar, Muzej Brodskog Posavlja, Dubrovački muzeji- Arheološki muzej, Muzej grada Umaga, Gradski muzej Šibenik te Gradski muzej Drniš trenutno nemaju izloženu arheološku građu. Od ostalih muzeja niti jedan u izložbenom prostoru nema sustavni monitoring mikroklimatskih uvjeta kao ni posebno zaštićene vitrine. Kontrolu mikroklimatskih uvjeta ima jedino Arheološki muzej Osijek koji obavlja i monitoring, no samo povremeno. Stanje arheološke građe u izložbenim prostorima je različito. Naime, predmeti od stabilnijih materijala poput kamena, keramike i stakla su uglavnom u dobrom stanju, bez vidljivih znakova propadanja dok su na pojedinim metalnim, posebice željeznim te predmetima od nekih organskih materijala vidljivi tragovi oštećenja uzrokovani neprikladnim uvjetima izlaganja.

Analiza uvjeta čuvanja u depoima

Čuvanje građe u depoima je različito riješeno. Muzej Slavonije Osijek te Dubrovački muzeji – Arheološki muzej imaju samo privremeni prostor za čuvanje te bi svakako trebalo hitno pronaći rješenje za trajnu pohranu građe kako bi se izbjegla oštećenja uzrokovana čestom selidbom i promjenom mikroklimatskih uvjeta. U Gradskom muzeju Drniš i Muzeju grada Umaga građa je privremeno pohranjena u priručne depoe zbog trenutne rekonstrukcije muzeja. Svojevrsan oblik monitoringa mikroklimatskih uvjeta postoji u svim posjećenim muzejima osim u Arheološkom muzeju u Dubrovniku iako se u nekim muzejima ne provodi redovito zbog nedostatka termo-higrometara. U nekim muzejima termo-higrometri su zastarjeli te više ne pokazuju točne vrijednosti. Stanje građe u depoima je slično kao i u izložbenim prostorima tj. predmeti od stabilnijih materijala poput kamena, keramike i stakla su u relativno dobrom stanju, bez izrazitijih znakova propadanja dok su na pojedinim metalnim i predmetima od nekih organskih materijala vidljivi tragovi oštećenja uzrokovani oscilacijama temperature i relativne vlažnosti zraka. Određena kontrola mikroklimatskih uvjeta postoji u Arheološkom muzeju Osijek, Gradskom muzeju Vukovar te Muzeju Slavonije u kojem isušivači zraka unatoč konstantnom radu ne uspijevaju spustiti vlagu na prihvatljive vrijednosti, te je potrebno nabaviti još nekoliko isušivača većeg kapaciteta. Dio arheološke građe uslijed nedostatnog ili neprikladnog prostora čuva se također u uredima pojedinih kustosa. To se prije svega odnosi na Muzej Slavonije Osijek. Veliki iskorak u zaštiti građe napravio je Arheološki muzej u Zadru koji su uspjeli sanirati probleme s vlagom u depoima te uvesti odličan sustav održavanja mikroklimatike u depoima s precizno podesivim vrijednostima relativne vlažnosti zraka i temperature što je svojevrsan presedan na našim prostorima i svakako treba služiti na primjer ostalim muzejima u Hrvatskoj.

Analiza stanja u radionicama

Uvjeti i stanje u radionicama u kojima se obrađuje arheološka građa je vrlo različito. Od spomenutih muzeja jedino Gradski muzej Vukovar ne posjeduje radionicu. Izuzevši Arheološki muzej Osijek te Muzej antičkog stakla u Zadru koji raspolažu novim i kvalitetnim prostorima za obavljanje konzervatorsko-restauratorske djelatnosti, u svim ostalim muzejima radionički prostori su uglavnom neprikladni, bez dnevnog svjetla i potrebne ventilacije te uglavnom u derutnom stanju.

Kad su u pitanju kompleksni muzeji, arheološka građa u njihovim se radionicama obrađuje sporadično, osim u slučaju Gradskog muzeja Vinkovci te Gradskog muzeja Drniš u kojima je konzervatorsko-restauratorska obrada arheoloških predmeta primarna djelatnost kao što je i u spomenutim arheološkim muzejima.

U svim radionicama, izuzev one u Arheološkom muzeju Osijek u kojem se obrađuje samo keramika, nedostaje nešto od opreme neophodne za temeljnu djelatnost radionice (popis i prioritet nabave opreme biti će priložen nakon obilaska svih predviđenih muzejskih ustanova). Isto tako, nijedan od muzeja ne posjeduje prostor za privremenu pohranu predmeta do početka zahvata.

Način obrade

Prema navodu djelatnika koji rade u radionicama, dio njih je prošao neki oblik dodatnog usavršavanja, no uglavnom se radi o kraćim studijskim boravcima u Arheološkom muzeju u Zagrebu (osim u slučaju Arheološkog muzeja u Dubrovniku koji surađuje s Odjelom za umjetnost i restauraciju Sveučilišta u Dubrovniku) tijekom kojih su svladali neka od temeljnih znanja potrebnih za obavljanje konzervatorsko-restauratorske djelatnosti. Iako obrada metalnih arheoloških predmeta nije na razini suvremenih zahtjeva u struci, ipak su u većini slučajeva napuštene radikalne i često štetne kemijske metode koje su do prije nekoliko godina bile praksa u nekim muzejskim radionicama. Nažalost, neki ih muzeji još uvijek povremeno koriste (što je vidljivo iz pregleda izložene građe).

Fotodokumentacija se u većini radionica provodi u digitalnom obliku, pri čemu je ona u Arheološkom muzeju Osijek najažurnija. No, evidentno je da postoji potreba za kvalitetnijim programom za dokumentiranje konzervatorsko-restauratorskih postupaka.

Napomena: Usljed obaveza unutar matične ustanove, nadzor je proveden samo u prethodno navedenim muzejima dok se obilazak ostalih muzeja predviđenih projektom planira u 2011. g. kada će biti podneseno i konačno izvješće.

U Zagrebu, 15. siječnja 2011.

Voditelj projekta: Damir Doračić